

1. Indledning

Efter ombudsmandslovens § 7, stk. 1, omfatter ombudsmandens kompetence alle dele af den offentlige forvaltning. Efter § 18 i loven kan ombudsmanden undersøge enhver institution eller virksomhed samt ethvert tjenestested der hører under ombudsmandens virksomhed. I de almindelige bemærkninger til lovforslaget om ombudsmandsloven er det forudsat at der vil ske ”en vis forøgelse af inspektionsvirksomheden i forhold til det kommunale område, især af psykiatriske hospitaler og andre institutioner for mentalt handicappede”.

Som et led i denne inspektionsvirksomhed foretog jeg og tre af embedets øvrige medarbejdere den 20. oktober 2004 inspektion af Område Midt Bo og Beskæftigelse som bl.a. består af boenheden Skovbo, boenheden Rhedersborg og dagbeskæftigelsen Skovbogård. Område Midt Bo og Beskæftigelse består endvidere af Værkstedet Kilen som ikke blev inspiceret.

Til stede under inspektionen var fra bostedet blandt andre områdeleder Erik Høst-Madsen. Der deltog endvidere tre repræsentanter fra Sønderjyllands Amt, Uddannelses- og Socialforvaltningen.

Inspektionen bestod af en indledende og en afsluttende samtale med boenhedernes ledelse og medarbejderrepræsentanter samt repræsentanterne fra amtet, rundvisning på boenheden Skovbo, boenheden Rhedersborg og dagbeskæftigelsen Skovbogård og personlig samtale med forældre til to af beboerne der havde ønsket en samtale. Disse forældre er medlemmer af Område Midts kontaktråd.

Samtalerne med forældrene vedrørte hovedsagelig deres børns personlige forhold. De to forældre var generelt set meget tilfredse med forholdene på Skovbo. Det var deres indtryk at personalet er meget lydhøre og imødekommende over for forældrenes ønsker. De var endvidere meget tilfredse med at personalet på boenhederne ønsker at inddrage forældrene i deres arbejde med beboerne, og endelig oplevede de at ønsker fra forældrene bliver positivt modtaget af boenhedernes personale. Efter aftale med en forælder videregav jeg bl.a. forældrens ønske om at boenheden skal reagere

hurtigere i situationer hvor handleplanen af den ene eller anden grund ikke kan følges. Forælderen ønskede således at handleplanen hurtigt skulle revideres efter den aktuelle situation. Ledelsen udviste forståelse for problemet og tilkendegav at ville tage problemet op til nærmere overvejelse.

I forbindelse med inspektionen anmodede jeg om udlån af bostedets skriftlige materiale vedrørende magtanvendelse i 2004 i henhold til afsnit V, kapitel 21, i lovbekendtgørelse nr. 708 af 29. juni 2004 om social service (serviceloven) og bekendtgørelse nr. 1109 af 12. december 2003 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne efter kapitel 21 i lov om social service – dog maks. 10 sager.

Jeg modtog 10 indberetninger for perioden fra den 5. september 2004 til den 9. oktober 2004. Indberetningerne vedrørte tre forskellige beboere.

Efter anmodning modtog jeg endvidere kopi af handleplaner udarbejdet for fire af bostedets beboere i henhold til lov om social service § 111.

Forud for inspektionen havde jeg modtaget forskelligt materiale vedrørende Skovbo, Rhedersborg og Skovbogård. Jeg havde bl.a. modtaget Sønderjyllands Amts tilsynsrapport af 1. september 2004, amtets notat af 26. februar 2003 vedrørende varetagelsen af tilsynet med amtets sociale tilbud, amtets redegørelse for 2003 vedrørende indgreb i selvbestemmelsesretten, amtets nye retningslinjer (som trådte i kraft den 2. november 2004) for magtanvendelse mv. i de amtslige bo- og dagtilbud (udvalgsbeslutning, to pjecer og følgebrev) og amtets beslutning af 6. september 2004 om opførelse af 12 nye boliger på Rhedersborg.

Jeg havde endvidere modtaget forretningsorden og medlemsliste for MED-udvalget i Område Midt Bo og Beskæftigelse, personaleoversigter 2003 for Skovbo og Rhedersborg samt en amtsrådsbeslutning af 7. juni 2004, bl.a. om kontaktrådsstruktur.

Efter inspektionen modtog jeg med brev af 26. oktober 2004 Sønderjyllands Amts tilsynsmanual. I brev af 1. november 2004 redegjorde amtet for opfølgningen på tilsyn, og den 15. november 2004 modtog jeg fra amtet bl.a. eksempler på amtets tilbagemeldinger på magtanvendelser.

I brev af 27. oktober 2004 og e-mail af 29. oktober 2004 fremkom Skovbo med oplysninger om antal medarbejdere og personalesammensætningen både for så vidt angår Skovbo, Rhedersborg og Skovbogård.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Område Midt Bo og Beskæftigelse og Sønderjyllands Amt med mulighed for at fremsætte bemærkninger om faktiske forhold. Bostedet og amtet har i et fælles brev af 18. januar 2005 fremsat nogle bemærkninger som er indarbejdet i denne rapport.

2. Generelt om boenhederne Skovbo og Rhedersborg

Skovbo og Rhedersborg er boenheder under Sønderjyllands Amt for voksne med gennemgribende udviklingsforstyrrelser, herunder infantil autisme med psykiatrisk overbygning.

Boenheden Skovbo består af 18 boliger, der er opført efter § 105, stk. 2, i lov om almene boliger samt støttede private andelsboliger mv. Amtets hjælp til beboerne i de 18 almenboliger ydes efter lov om social service § 81, stk. 1. Boligerne er fordelt på tre enheder med hver seks boliger. Hver beboer har en lejlighed som består af to rum med tekøkken og et badeværelse. Herudover er der et fællesareal i hver af enhederne.

Boenheden Rhedersborg er oprettet efter lov om social service § 92 og har p.t. plads til otte personer. Efter en kommende nybygning som den 6. september 2004 blev bevilget af amtsrådet i Sønderjyllands Amt, vil pladsantallet på Rhedersborg blive forøget med fire således at der bliver plads til i alt 12 beboere. Efter nybygningen vil beboerne på Rhedersborg også få hver to rum med tekøkken og badeværelse. Herudover vil der være fællesarealer.

Optageområdet for Skovbo og Rhedersborg er Sønderjyllands Amt, og amtet visiterer som udgangspunkt alene personer med samme type problemer til de to boenheder. Der er til dels tale om fleksible pladser i den forstand at amtet i enkelte tilfælde kan visitere unge mellem 15 og 18 år som så kan blive boende efter det fyldte 18. år. Dette gøres i de tilfælde hvor den unge på den måde kan undgå et skift mellem to bosteder.

På inspektionstidspunktet fordelte beboerne på Skovbo og Rhedersborg sig aldersmæssigt mellem 18 og 44 år. Alle beboerne har varigt nedsat psykisk funktionsevne og i meget stort omfang behov for individuel hjælp til de almindelige daglige funktioner.

Alle beboere på Skovbo og Rhedersborg er i hverdagene beskæftiget på dagbeskæftigelsen Skovbogård. En enkelt beboer er dog beskæftiget i Værkstedet Kilen.

Under inspektionen blev fællesarealer, nogle af beboernes værelser/lejligheder og enkelte af personalets faciliteter på henholdsvis Skovbo, Rhedersborg og Skovbogård besigtiget.

Skovbo er i 2004 normeret til 33 fuldtidsstillinger der efter det oplyste dækker over 65 medarbejdere; heraf er 21 ansat som timelønnede/vikarer uden fast timetal, tre er ansat i fleksjob og to er lønnede pædagogstuderende. Rhedersborg er normeret til 13 fuldtidsstillinger der efter det oplyste dækker over 24 medarbejdere. Heraf er 14 ansat som timelønnede/vikarer uden fast timetal, og en er lønnet pædagogstuderende. Personalet på boenhederne udgøres overvejende af pædagoger, men også enkelte social- og sundhedsassistenter er ansat. Blandt de øvrige ansatte er, ud over områdelederen, en pedel, tre kontorassistenter (heraf én på en specialordning) og fem husassistenter (heraf én på en specialordning). På Skovbogård er der i alt ansat 22 medarbejdere, heraf er syv ansat som timelønnede/vikarer uden fast timetal og én er ansat i fleksjob. Der er et vikarkorps tilknyttet hver afdeling idet bostedet lægger stor vægt

på at vikarerne kender hver enkelt beboer, og omvendt. Vikarkorpset består i høj grad af tidligere praktikanter fra pædagogseminariet i Aabenraa.

3. Bygningsmæssige forhold mv.

Område Midt Bo og Beskæftigelse består som nævnt bl.a. af to boenheder, Skovbo i Rødekro og Rhedersborg lidt uden for Rødekro. Boenhederne har i alt plads til 26 beboere.

Under rundgangen havde jeg lejlighed til at se Skovbos og Rhedersborgs fællesarealer, nogle af beboernes værelser og enkelte af personalets faciliteter. Alle beboerne på nær én var på det tidspunkt i dagbeskæftigelse, og værelserne var således tomme under rundgangen.

Jeg havde endvidere lejlighed til at se to af dagbeskæftigelsen Skovbogårds værksteder. Jeg vil dog ikke i rapporten komme ind på de bygningsmæssige forhold mv. for denne del af Område Midt Bo og Beskæftigelse.

3.1. Bygninger

Skovbo ligger i et villakvarter med grønne omgivelser, og Rhedersborg ligger lidt ude på landet – dog med andre huse i nærheden.

Skovbo har til huse i et nybygget hus i et plan. Der er tre afdelinger: 54, 56 og 58, hvortil der er adgang fra administrationsområdet midt i bygningen. Hver afdeling har plads til seks beboere. Beboerne på Skovbo har hver en lejlighed på ca. 40 m² med eget bad og toilet. Der er tale om nybyggede almennyttige boliger som beboerne lejer. Boligerne er tegnet og indrettet efter de nuværende beboeres behov. Det blev oplyst at de bedre fysiske rammer har mindsket volden på bostedet.

Rhedersborg består af to bygninger: en hovedbygning i to etager og en tilbygning der kaldes stalden. I hovedbygningens stueetage bor seks beboere på mindre værelser med fælles bad og toilet. I tilbygningen bor to beboere på værelser med eget bad og

toilet. På 1. sal i hovedbygningen er der forskellige personalefaciliteter, bl.a. mødelokale.

Det er planen at bygge 12 nye boliger på Rhedersborg. Der er således tale om en udvidelse på fire pladser. Hovedbygningen bliver stående som administrationsbygning, mens de øvrige bygninger på grunden skal rives ned. Det er dog ledelsens håb at den nyindrettede del, tilbygningen, ikke rives ned. På grund af planerne om nedrivning blev Rhedersborg kun besøgt kort.

3.2. Fællesarealer

3.2.1. Skovbo

Skovbos tre afdelinger har hver to opholdsrum. Det ene rum fungerer hovedsageligt som spisestue med et eller to spiseborde med stole, men har også en enkelt sofagrube eller lænestole, musikanlæg og/eller tv. Der er hyggeligt indrettet med billeder på væggene, pottedplanter og lignende. I spisestuen på afdeling 56 hænger en stor rund kurvestol fra en kæde i loftet til brug for en af beboerne. På afdeling 58 er der en metalplade på gulvet ved spisebordet hvor afdelingens ryger sidder for at undgå brændemærker i gulvet (som overalt er linoleum).

Det andet opholdsrum er en dagligstue med flere sofagrupper, lænestole og tv. Der er grønne planter og udsmykning med billeder på væggene. Også i dagligstuen på afdeling 58 er der en metalplade på gulvet under rygerens plads.

Rummene er store, og der er god plads omkring møblerne. Rummene er enkelt indrettet uden overflødige møbler og nips. Dette er af hensyn til beboerne som har brug for enkle rammer og kontinuitet. Af samme grund er for eksempel de fleste grønne planter ens.

Overalt i fællesarealerne var der rent og ryddeligt, og der virkede hyggeligt og imødekommende.

3.2.2. Rhedersborg

I Rhedersborgs tilbygning, ”stalden”, er der ét fællesrum, en kombineret spise-/dagligstue med åbent køkken som deles af de to beboere i tilbygningen. Der er spisebord, en lille sofagrube, tv og grønne planter.

Også her var der rent og pænt.

Rhedersborgs hovedbygning har to opholdsrum; en spisestue med to spiseborde og en dagligstue med en sofagrube, en siddegruppe med lænestole og et spisebord. Der er ligeledes tv og grønne planter.

Der var rent og pænt, men man mærkede at hovedbygningen er ældre end tilbygningen og Skovbo. Møblerne er til dels umage og af lidt ældre dato, men velholdte. Der er ikke så god plads som på Skovbo, og opholdsrummene fremstod ikke helt så hyggelige.

3.3. Beboernes værelser/lejligheder

3.3.1. Skovbo

På Skovbo er der adgang til beboernes lejligheder fra opholdsrummene. Dette betyder at afdelingerne i højere grad ligner et ”almindeligt hus” end en institution. Lejlighederne er som nævnt ca. 40 m² og har eget bad og toilet samt en lille køkkenniche med vask og køleskab. Stuen og soveværelset er adskilt med en skabsvæg. Fra stuen er udgang til en terrasse med krukker og havemøbler som tages ind om vinteren.

Beboerne har selv købt møblerne i lejlighederne. Lejlighederne er således forskelligt indrettet, men beboerne i de lejligheder som blev besigtiget under inspektionen, har alle (på nær én) spisebord, sofa og sofabord i stuen og seng i soveværelset. Nogle af lejlighederne er meget enkelt indrettede, andre meget personligt med mange planter,

billeder, lamper, nips og lignende. Lejlighed D på afdeling 56 er for eksempel indrettet med en stor hjørnesofa, dobbeltseng og gulvtæppe idet beboeren forbinder disse ting med det at bo i lejlighed – i modsætning til et værelse. Lejlighederne er malet i lyse og klare farver.

De fleste soveværelser har almindelige senge, men de er forberedt til at rumme en hospitalsseng. Således kan skabsvæggen flyttes så der bliver mere plads i soveværelset. Ligeledes er lofterne forberedt til at der kan installeres lifte/kraner hvis dette skulle blive nødvendigt.

Nogle beboere har en eller flere hylder med kurve med såkaldte ”konkreter” – ting som den pågældende beboer associerer med en bestemt aktivitet. Kurvene ordnes hver dag så de passer til de ting beboeren skal den dag. Kurvene med konkreter og piktogrammer på vægge og skabe bruges som den primære kommunikationsform mellem personale og beboere.

På alle tre afdelinger findes en skærmet lejlighed der er adskilt fra dagligstuen ved et gennemgangsrum med en ekstra dør der kan lukkes efter behov. De skærmede lejligheder er beregnet til særligt støjende beboere eller beboere med et særligt behov.

Den skærmede lejlighed på afdeling 56 (lejlighed F) blev besigtiget. Den bebos af en ung mand der har behov for meget enkle rammer. Stuen indeholder således kun en lænestol og et lille bord der er boltet fast i gulvet. Også sengen er boltet fast. Ud over en tavle med piktogrammer er der ingen udsmykning i rummet, hverken planter, billeder eller gardiner. Vinduerne i denne lejlighed er lavet af panserglass, og der er installeret et udvendigt rullegardin. Den nederste del af vinduerne er matteret for at beboeren ikke bliver forstyrret af personer der går forbi hans vindue. Håndtagene på køkkenlågerne er taget af, og beboeren har revet lågerne på skabsvæggen af. Også toilettet er særligt indrettet, jf. nedenfor. Der er installeret et særligt kaldeanlæg som reagerer når beboeren råber højere end et vist lydniveau.

Lejlighed E på afdeling 54 er indrettet med et særligt lyddæmpende loft og lyd-dæmpning under døren. Dette skyldes at beboeren skriger meget hvilket nu er tilladt på værelset. Der er – efter aftale med brandvæsnet – ingen brandalarm i denne lejlighed. Det skyldes at den pågældende beboer når han ser sit snit til det, afmonterer alarmen og derved udløser brandalarm.

Der er opsat ringeklokker ved døren til alle lejligheder. Ikke alle klokkerne er i funktion, da nogle af beboerne ringer på for sjov. Det blev oplyst at personalet altid banker eller ringer på døren før de går ind.

Der er separate el-, vand- og varmemålere for hver lejlighed således at den enkelte beboer kun betaler for sit forbrug. Herudover betaler alle beboerne for en andel af fællesarealerne.

Der var rent og pænt i lejlighederne som alle fremstod meget hyggelige når der bortses fra de særlige indretninger der er nødvendige af hensyn til enkelte beboere.

3.3.2. Rhedersborg

På Rhedersborg har beboerne som nævnt værelser i stedet for lejligheder. I tilbygningen er der to værelser på ca. 15 m² med eget bad og toilet, jf. nedenfor. Det ene værelse (til højre for stuen) er meget sparsomt indrettet med en seng, et bord og en stol samt nogle kurve. Der er ingen udsmykning. To af væggene er beklædt med træplader hvilket – i kombination med de små vinduer – gør værelset meget mørkt. Det blev oplyst at beboeren selv ødelagde sine ting hvilket var årsag til indretningen, jf. også nedenfor om bad og toilet.

Det andet værelse (til venstre for stuen) er med et skab delt op i sove- og opholdsafdeling så værelset fremstår som en lille lejlighed. Der er bl.a. seng, sofa, tv og plakater på væggene.

I hovedbygningen har beboerne lidt mindre værelser, ca. 12 m². Der er bl.a. seng, små borde, stole, reol og kommode. Nogle af værelserne har en trekantet karnap med vinduer fra gulv til loft hvilket giver et godt lys. Værelserne er meget personligt indrettede med billeder, indrammede fotos, gardiner og nips.

Et af værelserne er meget sparsomt indrettet. Der er to madrasser på gulvet, to borde og enkelte hylder. Der er ingen udsmykning. Indretningen skyldes at beboeren piller i alt – herunder træværk og vægge. Der var flere steder huller i væggen hvor beboeren havde pillet pudset af.

Værelserne – bortset fra de først- og sidstnævnte – fremstod meget hyggelige, og der var rent og pænt.

3.4. Toiletter/baderum

3.4.1. Skovbo

Som nævnt er der bad og toilet i hver lejlighed. Badeværelserne er store, og dørene åbner udad. Grunden til dette er primært at der på denne måde er skabt en flugtmulighed for medarbejderne. Ud over en bruseniche med forhæng, toilet, håndvask og spejl er der vaskemaskine og tørretumbler på alle badeværelserne.

På badeværelset i den skærmede lejlighed på afdeling 56 er der et metaltoilet idet beboeren har fjernet porcelænstoiletet. Også badeforhænget er fjernet.

På badeværelset i lejlighed E på afdeling 54 mangler badeforhænget og slangen til bruseren idet beboeren piller alting fra hinanden. Af denne grund er også vandhanen i køkkenet afmonteret.

Ved administrationsområdet er der et stort handicapegnet badeværelse til brug for alle Skovbos beboere. Der er et badekar med dyser. Der er også dyser i gulvet hvorfra vandet sprøjter lodret op i luften. Det blev oplyst at nogle af beboerne nyder at lege med vand.

Badeværelserne der er rimeligt nye, var alle rene og pæne.

3.4.2. Rhedersborg

De to værelser i tilbygningen har som nævnt eget badeværelse. Der er tale om store nyistandsatte badeværelser indrettet som badeværelserne på Skovbo, dog uden vaskemaskine og tørretumbler.

I det badeværelse der hører til værelset til højre, er næsten alt fjernet af beboeren. Der er hverken dør, toiletbræt, vask, armaturer eller lamper. Det blev oplyst at badeværelset havde set sådan ud siden sommeren 2003, og at beboeren går i bad i hovedbygningen. Badeværelset vil efter det oplyste blive indrettet på ny når beboeren er klar til det.

Beboerne i hovedbygningen har ikke egne badeværelser. Ud over et badeværelse med dyser i badekarret blev badeværelserne i hovedbygningen ikke besigtiget.

3.5. Køkken

Der er et rummeligt åbent køkken holdt i lyse farver i forbindelse med spisestuen på hver afdeling på både Skovbo og Rhedersborg. Køkkenerne har alle moderne faciliteter som for eksempel opvaskemaskine og mikroovn. På skabslågerne og skufferne er der piktogrammer der illustrerer indholdet. På Skovbos tre afdelinger er der hæve-sænkebord med vægge omkring der fungerer som ”skyklapper”, hvilket giver beboerne ro til at koncentrere sig når de er i køkkenet.

Personalet står for madlavningen, og de beboere der er i stand til det, hjælper til.

På Skovbo har beboerne som nævnt også en lille køkkenniche med køleskab og vask i deres lejligheder.

Alle køkkenerne der er nye var pæne og rene.

3.6. Aktivitetsrum

På Rhedersborg er der et motionsrum med mange forskellige redskaber/maskiner. På væggen ved hver maskine hænger en instruktion til den pågældende maskine. Det blev oplyst at rummet bruges en gang om ugen.

Der er endvidere et massagerum med en briks.

Det blev oplyst at der på Skovbo er et rum med et kuglebad. Dette rum blev dog ikke besigtiget.

3.7. Udendørsarealer

Skovbos udendørsarealer udgøres af græsplæner og terrasser mellem de tre afdelinger. Der er træer og legeredskaber i form af en gynge og en trampolin. Der er ligeledes en stor grill, borde og bænke. Ud for hver lejlighed er der som nævnt en lille flisebelagt terrasse hvor der står havemøbler og krukke om sommeren. Terrasserne er afskærmet fra hinanden med et hegn.

For at forhindre beboerne i at gå ind til naboerne i villakvarteret er der etableret en jordvold der fungerer som et hegn.

Skovbos udendørsarealer fremstod meget flotte og bar præg af at være nyanlagte.

Rhedersborgs udendørsarealer blev kun ganske kort besigtiget. Der er installeret et klokkespil i træerne og opsat en basketballkurv.

3.8. Øvrigt

På Skovbo blev et personalerum til nattevagterne med bl.a. lænestole og tv besigtiget. Det blev oplyst at arbejdstilsynet kræver at der altid er to nattevagter til stede. I

princippet kunne den ene godt være en sovende nattevagt. Hvis der er behov for tre, kaldes en ekstra ind.

4. Beboerne

4.1. Funktionsniveau

Boenhederne Skovbo og Rhedersborg er botilbud hvis målgruppe primært er voksne med gennemgribende udviklingsforstyrrelser, herunder infantil autisme med psykiatrisk overbygning. Beboerne har behov for omfattende hjælp til almindelige daglige funktioner, pleje, omsorg og/eller behandling, jf. lov om social service § 92, stk. 1. Beboernes mentale udvikling er på niveau med små børns.

Beboernes funktionsniveau er forskelligt, men fælles for beboerne er at de ikke er i stand til at klare sig selv, herunder at bo alene.

De fleste af beboerne har ikke noget egentligt sprog, og mange af dem har ingen sociale kompetencer. De fleste af beboerne er tillige ikke i stand til at tage egentlige beslutninger vedrørende deres eget liv. På Skovbo, Rhedersborg og Skovbogård bruger man forskellige kommunikationssystemer i forhold til beboerne/brugerne. Der kan for eksempel være tale om anvendelse af ”social stories”, piktogrammer eller konkreter. Personalet forsøger at skabe en stor forudsigelighed og struktur i hverdagen, hvilket mindsker volden og den enkeltes utryghed. Personalet anvender pædagogiske metoder hvor der er struktur, forudsigelig- og genkendelighed.

4.2. Medicin, læge mv.

Beboerne vælger i princippet selv deres praktiserende læge. Da de reelt ikke er i stand til at træffe dette valg, har de fleste dog i realiteten den samme læge, som er interesseret i at varetage dette område. Lægen tilser beboerne i deres hjem.

Medicin ordineres af beboernes egen praktiserende læge. Medicinen bliver for hver beboer doseret af apoteket som hver 14. dag leverer medicinen i poser med den rigtige dosering. Medicinen bliver ved leveringen lagt i bostedets fælles medicinskab. En

gang om ugen bliver den hentet af afdelingslederne og lagt i hver afdelings medicinskab. Den medarbejder som skal give den enkelte beboer medicin, henter medicinen i afdelingens medicinskab og tjekker om det er den rigtige medicin og den rigtige dosis der er i posen. Personalet gav under inspektionen udtryk for at dette posesystem, hvor det er apoteket der doserer medicinen til hver enkelt beboer, har betydet at der ikke er nogen fejl i medicingivningen.

Det fremgår af amtets tilsynsrapport af 1. september 2004 at Skovbo og Rhedersborg har retningslinjer for administration af medicin. Jeg har ikke fundet det nødvendigt at rekvirere disse retningslinjer.

På min forespørgsel blev det oplyst at Skovbo og Rhedersborg leverer al restmedicin tilbage til apoteket til destruktion når udløbsdatoen er overskredet, eller hvis den pågældende medicin ikke længere skal benyttes. Skovbo og Rhedersborg modtager ikke en kvittering fra apoteket på den tilbageleverede medicin. Jeg anførte under inspektionen at boenhederne efter min opfattelse – for at undgå eventuel tvivl om hvad der sker med restmedicin, og heraf følgende uberettigede mistanker – bør sikre sig en kvittering fra apoteket. Det erklærede områdelederen og de øvrige repræsentanter for boenhederne sig enige i. En mulig løsning kan være at Skovbo og Rhedersborg selv skriver op hvad der bliver afleveret, og anmoder om apotekets kvittering herfor, for eksempel i form af et stempel.

Jeg beder Skovbo og Rhedersborg om at underrette mig om hvorvidt boenhederne har indført en sådan form for kontrol med restmedicinen for at sikre at der ikke sker (kan ske) misbrug og omsætning af medicin.

4.3. Arbejde og fritid

Som allerede nævnt er alle beboere på Skovbo og Rhedersborg i hverdagene beskæftiget på dagbeskæftigelsen Skovbogård. En enkelt beboer er dog beskæftiget på

Værkstedet Kilen. Skovbogård beskæftiger 27 brugere, heraf to som ikke kommer fra Skovbo og Rhedersborg.

Jeg har som nævnt ikke inspiceret Værkstedet Kilen. Derfor vil rapportdelen om beboernes arbejde alene vedrøre Skovbogård.

Skovbogård er en dagbeskæftigelse med tilbud for mennesker med infantil autisme. Tilbuddet er oprettet efter en kombination af §§ 87 og 88 i serviceloven. Beboerne benytter dagtilbuddet alle hverdage fra kl. 9 (mandag fra kl. 10) til kl. 15.30 (fredag til kl. 14.30). Skovbogård er delt op i fire værksteder. To af disse værksteder beskæftiger hver otte brugere, og de to andre værksteder beskæftiger hver seks brugere.

Under inspektionen blev det oplyst at der på Skovbogård er et fast personale, hvilket medfører en høj grad af tryghed for brugerne. Personalet kan således bedre følge op på for eksempel konflikter fra dagen før. Skovbogård tilstræber at brugernes dagligdag er meget struktureret og individuelt tilpasset. Personalet sætter fokus på det som hver bruger kan i forvejen, og det som vedkommende kan lære, og arbejder derefter målrettet med at øge brugerens færdigheder og selvstændighed.

Brugerne får en arbejdsdusør på 700 kr. pr. måned. Denne dusør er principielt en motivation, men ingen af beboerne kan motiveres på denne måde. Personalet ser i stedet dagbeskæftigelsen som en del af brugernes struktur/system i dagligdagen.

Brugerne på Skovbogård aktiveres som nævnt i fire forskellige værksteder. Der er et køkkenværksted, et kreativt værksted, et tekstilværksted og et kasseværksted. Aktiviteterne er bl.a. madlavning, opvask, dækning af borde, samling af tagskruer, rytme- og musikaktiviteter, syning af små ting, for eksempel hagesmække, og brændeproduktion.

Skovbogård giver også brugerne tilbud om motion. Således har brugerne mulighed for at gå til ridning, svømning og gymnastik. Herudover er der også gåture indlagt i

programmet for nogle af brugerne. For så vidt angår deltagelse i ridning og gymnastik er det beboerne selv der betaler herfor.

Som det fremgår ovenfor under punkt 3.6., råder Skovbo over et aktivitetsrum med et kuglebad. I et fællesbaderum er der et spabadekar, og i gulvet i dette baderum er der indbygget dyser således at beboerne har mulighed for at lege med vand. I fællesarealet i afdeling nr. 56 er der ophængt en stor kurvegynge, og i haven ved Skovbo er der en stor trampolin og en gynge. På Rhedersborg er der i træerne ophængt et stort klokkespil, og der er endvidere opsat en basketballkurv udenfor. Indenfor er der et spabadekar, et massagerum og et meget veludstyret træningsrum.

Beboerne spiser sammen afdelingsvis, men de har også mulighed for at spise i deres egne lejligheder. Dette er for nogle af beboerne bedre end at spise sammen med en stor gruppe. Det er, som nævnt under punkt 3.5., personalet der laver maden, og de beboere der er i stand til det, hjælper til.

I forbindelse med inspektionen spiste jeg og mine medarbejdere et måltid svarende til det som brugerne på Skovbogård fik den pågældende dag.

Skovbo og Rhedersborg råder hver over to busser til transport af beboerne. I disse busser transporteres beboerne hver dag til Skovbogård og Værkstedet Kilen. Herudover bruges busserne til transport til ridning, svømning mv. samt til ferie og udflugter.

Alle beboere uanset funktionsdygtighed får tilbud om mindst én årlig ferierejse. Beboerne på Rhedersborg får dog færre valgmuligheder end beboerne på Skovbo idet der er færre beboere på Rhedersborg. Som eksempler på ferietyper som beboerne har været på, kan nævnes: Cykeltur, charterferie, tur med prærievogn og skiferie i Norge i Røde Kors-hyttelejr. På hver ferie deltager mindst to beboere, og der er én ansat fra bostedet med pr. beboer. Forældrene til beboerne har også mulighed for at deltage i ferierne. Da beboerne ikke er i stand til at vælge ferieform, er det personalet der vælger den ferieform de tror, egner sig til hver enkelt beboer. Hvis en form for ferie går

godt, og personalet får indtryk af at beboeren er glad for ferieformen, gentager man succesen en anden gang.

Jeg forstod på ledelsen at der for tiden er overvejelser på Rhedersborg om muligheden for at tilbyde flere former for ferie – måske allerede inden færdiggørelsen af nybyggeriet hvor antallet af beboere forøges med fire. Jeg beder Skovbo, herunder Rhedersborg, om at underrette mig om hvad de igangværende overvejelser munder ud i.

Beboerne betaler selv for deres egen ferie og for personalets billetter mv. i forbindelse med ferien. Feriebudgetterne gennemgås ved revision i bostedet.

Under den afsluttende samtale med ledelsen fik jeg fra repræsentanterne fra Sønderjyllands Amt oplyst at amtet ikke har en rabataftale hos de rejseselskaber amtet sædvanligvis benytter. Jeg foreslog at en sådan aftale bliver etableret. Udover at stille dette forslag, foretager jeg mig ikke noget vedrørende dette spørgsmål.

4.4. Beboernes økonomiske forhold

Samtlige beboere modtager højeste førtidspension. Beboerne på Skovbo modtager desuden boligydelse.

Beboerne betaler husleje, el, varme og kost mv. Beboerne på Rhedersborg betaler desuden servicebetaling i henhold til lov om social service § 83.

Fire af beboerne er under værgemål. Bostedet har ikke problemer med forældre der på en urimelig måde, bruger beboernes penge. Nogle af beboerne betaler kostpenge for de weekender de er på besøg hos forældrene. I enkelte tilfælde er det fastsat i handleplanen hvor meget beboeren skal betale ved disse besøg hos forældrene. Forældrene til de beboere, der ikke er under økonomisk værgemål er – hvis de ønsker det – med i beslutningsprocessen omkring anvendelse af beboerens midler, ligesom

de altid kan bede om at få en gennemgang af pågældendes økonomi, inkl. bilag for op til 5 år. Forældrene til nogle af beboerne har bestemt at der skal indbetales til pensionsopsparing for disse beboere.

Det fremgår af punkt 6 i Sønderjyllands Amts tilsynsrapport af 1. september 2004 at beboerne selv betaler for buskørsel til ture, udflugter mv., og at betalingen for kørsel er finansieret via skøn for beboeren. P.t. er fordelingsnøglen således at beboerne betaler 70% og bostedet 30% af udgiften.

Det fremgår videre at beboerne betaler for udgifter til fortæring, billetter og transport af personale der ledsager dem til for eksempel restaurantbesøg, biografture mv. Som angivet ovenfor i afsnit 4.3. blev det under inspektionen oplyst at beboerne selv betaler for deres egen ferie og for personalets billetter mv. i forbindelse med ferien. Der er retningslinier for hvad beboerne henholdsvis personalet betaler under ferierejser.

Af amtets tilsynsrapport fremgår det videre at den enkelte beboer har en skriftlig administrationsaftale som beskriver hvordan den enkeltes økonomiske forhold er. Beboerne har hver en pung og en pengekasse til lommepenge. Pengekassen er låst inde i beboerens lejlighed, og nøgler til pengekassen findes hos afdelingslederen, forstanderen (områdelederen) og beboerens kontaktperson. Deponering af midler følger amtets regulativer på området.

Amtets tilsyn omfatter således også bostedets administration af beboernes økonomi.

På mødet med ledelsen blev der givet et eksempel på en beboer fra Skovbos økonomi. Af dette eksempel fremgik det at den pågældende (fiktive beboer) modtager pension på ca. 11.000 kr. om måneden (efter skat), løn på ca. 352 kr. (efter skat) og en boligydelse på ca. 3.200 kr. Heraf går ca. 6.200 kr. til husleje, 2.216 kr. til kost mv. og et individuelt bestemt beløb til medicin. Det vil sige at der hver måned er et rådighedsbeløb på omkring 6.000 kr. når de faste udgifter er betalt.

Jeg må forstå det således at huslejen omfatter servicebetaling, el, vand og varme (som er individuelt beregnet).

Det nævnte rådighedsbeløb går til for eksempel tøj, dyner, sengetøj, deltagelse i sportsaktiviteter, pensionsopsparing og opsparing til ferieture og møbler mv. For så vidt angår indkøb af møbler oplyste ledelsen under inspektionen at beboerne havde sparet op til møbler i god tid før flytningen til det nye Skovbo i Rødekro.

Det blev oplyst at der er intern revision 5-6 gange årligt.

Jeg må forstå det således at bostedets revisor også undersøger administrationen af beboernes økonomi når revisoren besøger bostedet. Jeg går i den forbindelse ud fra at bostedets retningslinjer sikrer beboerne mod misbrug og personalet mod mistanke herom. Jeg foretager herefter ikke yderligere vedrørende spørgsmålet.

4.5. Ledsageordning

Efter lov om social service § 78, stk. 1, yder kommunen 15 timers ledsagelse om måneden til personer under 67 år der ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Efter lov om social service § 81 er det amtet der yder sådan hjælp til personer der har ophold i boformer efter lovens §§ 92-94 eller i boliger efter § 115, stk. 4, jf. § 105, stk. 2, i lov om almene boliger samt støttede private andelsboliger mv., såfremt boligen er oprettet af eller efter aftale med amtet. Ledsageordningen gælder for personer mellem 18 og 67 år, og der er mulighed for at opspare timer inden for en periode på seks måneder. Timer der er opsparet, men ikke forbrugt, bortfalder efter seks måneder.

Jeg beder Skovbo og Rhedersborg om at oplyse hvor mange – om nogen – beboere der gør brug af denne ordning, og om hvorvidt ledsagelse sker med personale udefra.

4.6. Hjælpemidler

Ingen af beboerne på Skovbo og Rhedersborg har motoriske vanskeligheder som fordrer brug af specielle hjælpemidler som for eksempel kørestole. Under inspektionen blev det dog oplyst at det ikke ville være et problem at have fysisk handicappede beboere på Skovbo. Der er således, som anført ovenfor i punkt 3.3.1., brede døre, store badeværelser og ingen dørtræ, så det er muligt at komme rundt i kørestol. Lejlighederne på Skovbo er endvidere indrettet så skabsvæggen meget nemt kan flyttes med henblik på at få plads til en hospitalsseng i soveværelset. Ligeledes er lofterne i hver lejlighed forberedt til installering af kraner/lifter.

Fysisk handicappede har ikke mulighed for at bo i stuehuset på Rhedersborg idet gange og værelser er for små til at man kan komme rundt i kørestol. I ”stalden”, hvor der er to lejligheder med fælles køkken og opholdsrum, vil det imidlertid være muligt.

Idet jeg går ud fra at der ved nybyggeriet på Rhedersborg vil blive lagt vægt på handicaptilgængeligheden, foretager jeg mig ikke videre vedrørende dette emne.

4.7. Rygepolitik

Det blev under inspektionen oplyst at kun en af beboerne ryger. Denne beboer får lov til at ryge alle de cigaretter han ønsker, men kun på særligt afgrænsede områder, herunder i hans egen lejlighed, på hans plads ved spisebordet og i en bestemt lænestol i stuesektionen af afdelingens fællesrum. Under pladsen ved spisebordet og under lænestolen er der som nævnt ovenfor lagt store metalplader på gulvet for at undgå brændemærker i gulvbelægningen.

Jeg fik indtryk af at den pågældendes rygning alene er begrænset til særlige områder fordi man – ved at pågældende er placeret på metalpladerne – kan undgå brændemærker i gulvet, og ikke for at undgå at andre beboere og personalet generes af cigarrøgen.

Ledelsen gav udtryk for at Skovbo og Rhedersborg i det tilfælde at der var flere rygere blandt beboerne, vil udarbejde nogle strukturer og systemer med henblik på at lære beboerne at ryge mindre og kun på bestemte områder.

For så vidt angår personalets rygning blev det under inspektionen oplyst at Område Midt Bo og Beskæftigelse ikke har en fælles rygepolitik for boenhederne, til trods for at personalet ryger meget. Det blev oplyst at hver afdeling vedtager sin egen politik på området. Disse lokale rygepolitikker indebærer at personalet kun må ryge i bestemte områder. Ledelsen oplyste imidlertid at der kan være problemer med at overholde disse forskellige rygepolitikker fordi der ikke er pauser i vagten mellem kl. 14 og kl. 22. Personalet kan derfor ikke gå til et bestemt rum for at ryge, men er nødt til at opholde sig hos beboerne.

Som jeg gav udtryk for under inspektionen, er det efter min opfattelse ikke nødvendigvis sådan at beboerne skal have lov til at ryge hvor de ønsker det. Ved en vurdering af om en sådan løsning er rimelig, er der navnlig et hensyn at tage til de beboere der ikke ryger, idet bostedet også er deres hjem. På bostedets fællesarealer er der efter min opfattelse ikke noget til hinder for at det er bostedet der fastsætter en rygepolitik. En sådan politik kan for eksempel indebære at der ikke må ryges på gangarealer, at rygning kun foregår i en del af opholdsrummet (eventuelt med røgfri tidspunkter), eller at opholdsrummet udstyres med tilstrækkelig udluftning. Jeg beder bostedet om at oplyse mig om hvad mine bemærkninger giver anledning til.

Som jeg gav udtryk for på det afsluttende møde med ledelsen, mener jeg også at Skovbo og Rhedersborg bør have en skriftlig formuleret rygepolitik for personalet. Jeg beder bostedet om at oplyse mig om hvad mine bemærkninger giver anledning til.

Jeg er opmærksom på at det forhold at bostedet er beboernes hjem – og samtidig de ansattes arbejdsplads – kan give nogle vanskelige problemer i forholdet mellem lov om social service og lov om røgfri miljøer i offentlige lokaler mv. (lov nr. 436 af 14. juni 1995).

4.8. Alkohol mv.

Beboerne har mulighed for at indtage alkohol på bostedet i det omfang de ønsker det. Der kan naturligvis være en begrænsning i og med at nogle beboere ikke kan tåle alkohol på grund af den medicin de får. Ingen af beboerne er i stand til at gå på værtshus eller lignende.

For personalet er der et generelt forbud mod indtagelse af alkohol på bostedet. Dette gælder også for Skovbogård.

Jeg foretager mig ikke noget vedrørende dette spørgsmål.

4.9. Vold

Bostedet oplever indimellem trusler og vold mod personalet og mod andre beboere. Derudover oplever bostedet også selvskadende adfærd fra beboernes side.

Det blev under inspektionen oplyst at volden er mindsket meget (mere end 50%) siden beboerne flyttede til det nye Skovbo. Efter personalets opfattelse er grunden til dette at der er mere lys og luft på det nye Skovbo, at der er bedre og større fysiske rammer – med bl.a. egen lejlighed i stedet for blot et værelse – på det nye Skovbo, og at der derfor er kommet mere struktur i den enkelte beboers hverdag. Denne mindskning af volden gælder både vold rettet mod beboeren selv og vold rettet mod de andre beboere og personalet.

Det blev i tilknytning hertil oplyst at den struktur og den store forudsigelighed som Skovbo og Rhedersborg arbejder med over for beboerne, øger beboernes tryghed og mindsker volden.

Personalet oplyste at der er en del vold på bostedet, bl.a. på grund af frustrationer over ikke at blive forstået. Når volden opstår, kommunikerer personalet med den der slår mv., for at finde ud af grunden til volden. Det kan for eksempel være på grund af en psykose eller på grund af at ”klappen går ned” for den pågældende.

Ledelsen oplyste at det er den enkelte ansatte der definerer om vedkommende har været udsat for vold. Der er, som jeg forstod det, tale om vold når den enkelte ansatte føler at vedkommendes grænser er overtrådt. Forstanderen mente i øvrigt at det er en svær definition, men han gav følgende eksempler på vold: Bid, krads, nap, skub i gulvet og at rive brillerne af den ansatte og ødelægge dem.

Bostedet er delt op i zoner. Alle ansatte har altid en alarm på sig, og når de udløser et nødopkald, kan resten af personalet se fra hvilken del af bostedet opkaldet kommer, og dermed komme hurtigt til hjælp.

Indimellem er der alarm én gang om ugen, og nogle gange kan der være op til fem opkald om dagen.

Jeg beder Skovbo, herunder Rhedersborg, oplyse om bostedet har retningslinjer for hvordan der skal forholdes i tilfælde af voldsepisoder, herunder anmeldelser af vold til politiet. Jeg beder endvidere bostedet oplyse hvorvidt Sønderjyllands Amt orienteres om voldsepisoderne. I tilslutning hertil beder jeg Sønderjyllands Amt oplyse om amtet har retningslinjer for ovenstående.

Jeg bemærker allerede nu at der vil være tilfælde hvor en sådan politimæssig behandling vil kunne have betydning for erstatningsforhold.

Der er mulighed for at få krisehjælp. Jeg har forstået at der i de tilfælde hvor der er behov for det, automatisk iværksættes supervision, således at det ikke er den enkelte der skal bede om hjælpen.

4.10. Beboernes seksuelle adfærd

Det blev oplyst at ingen af beboerne forbinder deres seksualitet med andre personer. Ingen af beboerne er således i stand til at have en så intim kontakt med et andet menneske at seksuel aktivitet er en mulighed.

Bostedet oplyste at når beboerne stimulerer sig selv seksuelt, foregår det inde i deres egne lejligheder.

4.11. Beboerråd (beboerindflydelse mv.)/kontaktråd

Efter lov om social service § 112 skal amtet sørge for at brugerne af for eksempel et botilbud får mulighed for indflydelse på tilrettelæggelsen og udnyttelsen af tilbuddet. Det fremgår også at amtet skal fastsætte retningslinjer for brugerindflydelsen. I retningslinjerne beslutter amtet hvilken form brugerindflydelsen skal have, under hensyn til tilbuddets karakter og brugernes forudsætninger.

Der er ikke oprettet et beboerråd på Skovbo og Rhedersborg da ingen af beboerne er i stand til at deltage i et sådant.

Der er imidlertid oprettet et kontaktråd som består af pårørende til beboerne, et amtsrådsmedlem, et kommunalbestyrelsesmedlem, et medlem udpeget af DSI samt medarbejderrepræsentanter.

Under inspektionen havde jeg, som nævnt i indledningen, en samtale med to repræsentanter for Skovbo/Rhedersborgs kontaktråd, heriblandt formanden. Samtalen var med til at give et godt indtryk af hverdagen i boenhederne. Der er generelt stor tilfredshed med Skovbo og Rhedersborg. Herudover oplyste formanden konkret at forældreønsker bliver modtaget meget positivt fra bostedets side. Skovbo og Rhedersborg er i det hele taget imødekommende, og de pårørende har derfor stor mulighed for at blive inddraget i beboernes liv og hverdag.

Jeg beder bostedet oplyse om der foreligger noget skriftligt materiale om kontaktrådet. I givet fald beder jeg om kopi heraf. Hvis der skrives referat af møderne, beder jeg om at modtage kopi af referatet vedrørende det senest afholdte møde.

Formanden for kontaktrådet beklagede at der ikke var særlig stor opbakning fra de pårørendes side.

4.12. Handleplaner

Alle beboere får udarbejdet en handleplan.

Efter anmodning modtog jeg under inspektionen kopi af fire planer for fire beboere – de tre af dem fra hver sin afdeling på Skovbo og den sidste fra Rhedersborg.

Det fremgår af lov om social service § 111, stk. 2, at der for blandt andre den her omhandlede persongruppe skal gives tilbud om udarbejdelse af en handleplan. Bestemmelsens stk. 3 fastslår følgende om planens indhold og udarbejdelse:

”§ 111. ...

...

Stk. 3. Handleplanen angiver formålet med indsatsen. Handleplanen angiver endvidere, hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet, den forventede varighed af indsatsen samt andre særlige forhold om boform, beskæftigelse, personlig hjælp, behandling, hjælpemidler m.v. Handleplanen bør udarbejdes ud fra modtagerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne.”

Baggrunden for, formålet med og det nærmere indhold af handleplanerne er beskrevet i vejledning nr. 58 af 10. marts 1998 om sociale tilbud til voksne med handicap.

De fire planer jeg har fået kopi af, er meget forskellige. Planen fra Rhedersborg er en nøje gennemgang af beboerens dagsprogram, aktivitetsprogram og ferieprogram mv. Den ene af planerne fra Skovbo indeholder et oplæg til handlemøde, en fælles drøftelse om beboeren, et notat med generelle ting om beboeren og beboerens døgnrytme mv. Den anden af planerne fra Skovbo indeholder en beskrivelse af beboeren, herunder hans tidlige udvikling, hans diagnoser op gennem barn- og ungdommen samt hans adfærd generelt. Herudover er der en beskrivelse af forældresamarbejdet,

hjemmebesøg, beboerens medicinindtag, en struktur for beboeren, en forældresamarbejdskontrakt, et referat fra et planmøde vedrørende beboeren og dagsrytme for beboeren. Den tredje plan fra Skovbo indeholder en handleplan for beboerens skrigreri, to notater om henholdsvis beboerens spise- og sovesituationer og en beskrivelse af ugedags-legeaktiviteter.

Blandt en af de fire beboeres papirer lå der retningslinjer vedrørende klientkalender, planmøder og handlemøder. Det fremgår heraf at personalet hver dag skal skrive i klientkalenderen ud fra følgende punkter:

”Klientens fysiske tilstand.
Klientens psykiske tilstand.
Afvigelser af dagsstrukturen.
Måltider.
Natten.
Medicin.
Særlige bemærkninger vedrørende personale.
Særlige bemærkninger vedrørende klienten.
Der skal skrives mere end OK, fint, osv.”

Af retningslinjerne fremgår det endvidere at der afholdes tre planmøder om året hvor beboerens forældre skal have mulighed for at deltage. Ifølge retningslinjerne indeholder planmøderne følgende:

”Punkterne fra kalenderen bruges og kalenderen bruges som dokumentation for, hvad der skal snakkes om.

1. Opfølgning af aftaler ifølge referat fra sidst.
2. Opsummering af følgende punkter:
Fysisk tilstand.
Psykisk tilstand.
Dagsstrukturen.
Spisning.
Nat.
3. Kommunikation.
4. Medicin.
5. Nye tiltag (kvartalsaftaler)
6. Evt.”

Af retningslinjerne fremgår det endelig at man på tredje planmøde aftaler tidspunkt for det årlige handlemøde hvor beboerens forældre også har mulighed for at deltage. Referater fra de tre planmøder danner grundlag for det fælles oplæg. Dagsorden for handlemødet er således:

- ”1. Velkomst, præsentation.
2. Opsummering af sidste referat
3. Fælles oplæg, som fremlægges fælles, det indeholder sammenskrivningen af de 3 referater fra planmøder, som har punkterne fra kalenderen som disposition.
4. Nye pædagogiske tiltag.
5. Fremtiden.
6. Evt.”

Deltagere i handlemødet er forældre/pårørende, kommunen, specialrådgivningen, kontaktpersoner, afdelingslederen, forstanderen, værkstedslederen og eventuelle ad hoc-indkaldte, som for eksempel læge eller psykiater.

Jeg går ud fra at retningslinjerne gælder for alle beboere på Skovbo og Rhedersborg. Jeg beder Skovbo og Rhedersborg oplyse hvorvidt de tre planmøder og det årlige handlemøde resulterer i udarbejdelsen af en samlet handleplan.

Som ovenfor nævnt er de fire planer jeg har fået udleveret, meget forskellige, og kun en af dem er betegnet som handleplan. Jeg beder Skovbo og Rhedersborg oplyse om hvad grunden er til denne forskellighed. I den forbindelse beder jeg om oplysninger om hvorvidt Skovbo og Rhedersborg har retningslinjer for udarbejdelse af handleplaner, eller om det er op til de enkelte ansatte at afgøre hvorledes handleplanen i det enkelte tilfælde udformes. Hvis der er sådanne retningslinjer, beder jeg Skovbo og Rhedersborg om at sende dem til mig.

I servicelovens § 111, stk. 3, angives det bl.a. at formålene med indsatsen skal fremgå af handleplanen. Af de planer mv. som jeg har modtaget fra boenhederne, fremgår ikke et sådant formål. Jeg beder Skovbo og Rhedersborg oplyse om bostedet definerer sådanne formål for de enkelte beboere.

Jeg bemærker at Sønderjyllands Amt i tilsynsrapport af 1. september 2004 har anbefalet bostedet at fortsætte den igangværende kvalitetsudvikling af handleplanerne for den enkelte beboer, herunder at tydeliggøre forhold vedrørende økonomi, indflydelse og fremtidige mål for indsatsen.

5. Lukkede døre og frisk luft

Det blev oplyst at alle yderdøre til bostedet er åbne i dagtimerne, og at de aflåses kl. 16 når alle beboere er kommet hjem fra dagbeskæftigelsen. Dette sker for at holde uvedkommende ude.

Hver lejlighed har en havedør hvor beboerne frit kan gå ud.

Skovbo har problemer med at et par af beboerne indimellem forlader Skovbo. Af den grund har boenheden fået opsat en selvlukkelig havelåge hvilket betyder at lågen aldrig står åben og derfor ikke inviterer beboerne til at forlade haven. Hvis en af beboerne imidlertid forlader stedet, går personalet efter vedkommende og leder ham eller hende hjem igen.

Skovbo har bedt naboerne om at kontakte Skovbo hvis de ser en beboer som er ude på egen hånd. Det blev endvidere oplyst under inspektionen at Skovbo har stor tiltro til at politiet vil tage det meget alvorligt hvis en beboer meldes savnet.

Skovbo og Rhedersborg har ikke oplevet problemer med tyverier mv. beboerne imellem.

Skovbo og Rhedersborg havde på tidspunktet for inspektionen ikke beboere der målrettet ønskede at gå fra boenhederne.

Serviceovens kapitel 21 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten giver en udtømmende opregning af hvilke tvangsmæssige foranstaltninger der lovligt kan iværksættes på det sociale område. Bestemmelsen i § 109, stk. 1, lyder:

”§ 109. Formålet med bestemmelserne i dette afsnit er at begrænse magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten til det absolut nødvendige. Disse indgreb må aldrig erstatte omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand.”

Bestemmelserne i §§ 109a, 109b og 109c indeholder regler om alarm- og pejlesystemer, fastholdelse og tilbageholdelse i boligen mv. Bestemmelserne lyder:

”§ 109a. Kommunen eller amtskommunen kan træffe afgørelse om at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer for en person i en afgrænset periode, når

- 1) der er risiko for, at personen ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide personskade, og
- 2) forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko.

Stk. 2. Kommunen eller amtskommunen kan træffe afgørelse om at anvende særlige døråbnere ved yderdøre for en eller flere personer i en afgrænset periode, når

- 1) der er nærliggende risiko for, at en eller flere personer ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og
- 2) forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet for at afværge denne risiko og
- 3) lovens øvrige muligheder forgæves har været anvendt.

Stk. 3. Hvis foranstaltninger efter stk. 2 iværksættes, skal der af hensyn til beboernes frie færden opsættes en døralarm, som sikrer, at beboere, der ikke selv kan betjene den særlige døråbner, får den nødvendige hjælp hertil. Beboere, der er omfattet af foranstaltningen efter stk. 2, vil således alene kunne tilbageholdes, hvis bestemmelsen i § 109 c samtidig hermed finder anvendelse.”

”§ 109b. Kommunen eller amtskommunen kan træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person eller føre denne til et andet opholdsrum, når

- 1) der er nærliggende risiko for, at personen udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og
- 2) forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet.

Stk. 2. Kommunen eller amtskommunen kan undtagelsesvis for en afgrænset periode træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person, hvis dette må anses for en absolut nødvendighed for at udøve omsorgspligten i personlige hygiejnesituationer. Det skal samtidig gennem den faglige handlingsplan, jf. § 109 1, stk. 2, søges sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejnesituationer i fremtiden kan undgås.”

”§ 109c. Under samme betingelser som i § 109a kan kommunen eller amtskommunen træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person for at forhindre denne i at forlade boligen eller for at føre denne tilbage til boligen.

Stk. 2. Kommunen eller amtskommunen træffer afgørelse om, for hvilken periode tilbageholdelse i boligen kan anvendes, og vurderer løbende, om en mindre indgribende foranstaltning kan anvendes.”

Kommunens eller amtets afgørelser efter bestemmelserne i § 109a og c skal efter § 109f forelægges det sociale nævn til godkendelse såfremt de træffes mod den pågældendes vilje.

Der er således ikke i lov om social service hjemmel til at holde alle døre aflåste på et bosted som Skovbo – ud over hvad der er sædvanligt i almindelig beboelse, dvs. låsning af døre indefra om natten (evt. dagen) for at forhindre tyveri eller besøg af uvedkommende. Det afgørende er at beboerne kan forlade bostedet hvis de ønsker det.

Som jeg forstod ledelsen, kommer beboerne ofte ud i frisk luft, for eksempel i forbindelse med gåture, arbejdet med brænde på Skovbogård, aktiviteter i haven o.l.

Jeg lægger herefter til grund at alle beboere som ønsker det, som altovervejende hovedregel kommer ud i frisk luft hver dag.

6. Magtanvendelse

6.1. Modtagne registreringer

Som anført indledningsvis anmodede jeg under inspektionen om udlån af bostedets skriftlige materiale vedrørende magtanvendelse (foretaget i 2004) i henhold til afsnit V, kapitel 21, i lovbekendtgørelse nr. 708 af 29. juni 2004 om social service (service-loven) og bekendtgørelse nr. 1109 af 12. december 2003 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne efter kapitel 21 i lov om social service) – dog maks. 10 sager.

Jeg modtog 10 indberetninger som vedrørte i alt tre forskellige beboere. Disse 10 magtanvendelser fandt sted i perioden fra den 5. september 2004 til den 9. oktober 2004. 9 af dem bestod i fastholdelse af en beboer, og den sidste bestod i at den ansatte tog fat i beboeren og lagde ham ned på gulvet.

Efter en gennemgang af indberetningerne har jeg besluttet at jeg ikke i denne rapport vil tage stilling til om de enkelte magtanvendelser er i overensstemmelse med loven. Jeg vil på baggrund af indberetningerne i stedet over for Socialministeriet rejse spørgsmålet om magtanvendelse i forhold til almindelig "opdragelse"/husorden. Jeg vil orientere Skovbo og Rhedersborg om resultatet af denne sag.

Enhver form for magtanvendelse skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen eller amtsrådet i henhold til § 109l, stk. 1, i lov om social service.

Bestemmelsen i § 109l, stk. 1, er sålydende:

”§ 109l. Optagelse i særlige botilbud efter § 109 e og enhver form for magtanvendelse, herunder magtanvendelse i forbindelse med foranstaltninger efter §§ 109 a-d, skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen eller amtsrådet.”

Bestemmelsen indebærer at hver gang der iværksættes indgreb i den personlige frihed, skal indgrebet registreres og indberettes til kommunen eller amtskommunen.

Ifølge magtanvendelsesbekendtgørelsens § 10 skal registrering efter servicelovens § 109l ske på de af Socialministeriet udarbejdede skemaer som kan rekvireres hos ministeriet.

Jeg kan oplyse at jeg i tilknytning til sagen vedrørende min inspektion af bostedet Munkehatten i Fyns Amt behandler et spørgsmål om udformningen af Socialministeriets skemaer til indberetning efter servicelovens § 109l. Det har bl.a. baggrund i at både Munkehatten og Fyns Amt under inspektionen gav udtryk for at skemaerne er mangelfulde og bør revideres.

Socialministeriet har senest den 1. april 2004 oplyst mig om at ministeriet i forbindelse med revisionen af vejledningen om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten efter servicelovens kapitel 21 (der er udsendt den 5. januar 2004) har besluttet at indberetningsskemaerne, der er udarbejdet i medfør af magtanvendelsesbekendtgørelsens § 10, skal undergå en revision med henblik på en ændret og mere tilstrækkelig udformning. Revisionen forventedes at være afsluttet i efteråret 2004. Socialministeriet har endnu ikke oplyst mig om det endelige resultat af revisionen hvorfor jeg den 6. december 2004 rykkede for svar i sagen.

Jeg kan konstatere at boenhederne ikke har anvendt Socialministeriets skema 2 i forbindelse med registrering af de 10 magtanvendelser jeg har modtaget kopi af. Boenhederne har i stedet anvendt skemaer der fremtræder som udarbejdet af Sønderjyllands Amt.

Jeg foretager mig ikke noget vedrørende det forhold at bostedet ikke har anvendt Socialministeriets skema 2, jf. det ovenfor anførte om spørgsmålet om udformningen af skemaerne. Det er imidlertid beklageligt at det i 7 af indberetningerne ikke er muligt at konstatere på hvilket bosted i amtet magtanvendelsen er foretaget, og at der i 3 af indberetningerne ikke er angivet cpr.nr. for den pågældende beboer. Skovbo og Rhedersborg skal som et mindstekrav registrere de oplysninger der kræves i Socialministeriets skema 2.

I et af de eksempler på handleplaner som jeg har modtaget fra bostedet, fremgår følgende under pkt. 21:

”Ved usædvanlige magtanvendelser skal papirerne udfyldes korrekt.”

Jeg beder bostedet udtale sig om denne del af handleplanen.

I henhold til magtanvendelsesbekendtgørelsens § 14, stk. 1, skal registreringer efter §§ 10-13 foretages af den person der har iværksat indgrebet eller foranstaltningen, eller af den person der har instruktionsbeføjelsen over for den ansatte som har iværksat indgrebet eller foranstaltningen.

Det fremgår af samtlige skemaer hvem der har foretaget indgrebene. Skemaerne fremstår således som udfyldt og underskrevet af den medarbejder der i det konkrete tilfælde har foretaget magtanvendelsen. Hvert skema er underskrevet af medarbejderen og endvidere af boenhedens leder eller afdelingsleder.

Jeg går ud fra at baggrunden for at skemaet er fortrykt med ordene "institutionens leder", er at bostedet har brugt nogle skemaer fra en tid hvor der var tale om institutioner og ikke bosteder.

Efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 12 skal registrering af foranstaltninger efter servicelovens §§ 109a-d foretages straks og senest dagen efter at indgrebet har fundet sted. Ifølge bestemmelsens stk. 2 skal de registrerede foranstaltninger indberettes til kommunalbestyrelse eller amtsråd månedligt (på Socialministeriets skema).

9 af skemaerne er dateret af medarbejderen således at det fremgår hvornår registreringen er sket. Man kan imidlertid ikke se hvornår skemaet vedrørende den magtanvendelse der fandt sted den 17. september 2004, er udfyldt.

Det er en fejl at det ikke af sidstnævnte skema fremgår hvornår skemaet er udfyldt. Det er således ikke for dette skemas vedkommende muligt for mig at konstatere om registreringen er sket straks eller senest dagen efter at indgrebet fandt sted, og som en følge heraf kan jeg heller ikke se om bostedet har forholdt sig i overensstemmelse med det tidsmæssige krav i magtanvendelsesbekendtgørelsens § 12. Da de resterende 9 skemaer imidlertid er korrekt udfyldt for så vidt angår denne datering, går jeg ud fra at der er tale om en enkeltstående fejl, og jeg foretager mig derfor ikke noget i anledning af dette forhold.

Af de resterende 9 skemaer er der 2 sager hvori der først er sket en registrering tre dage efter magtanvendelsen. Det er en fejl at disse 2 skemaer ikke er udfyldt senest dagen efter at indgrebet fandt sted.

Ifølge magtanvendelsesbekendtgørelsens § 12, stk. 2, skal registrerede foranstaltninger indberettes til amtsrådet månedligt.

Jeg kan af stemplet på hvert indberetningsskema se at 9 af forholdene er indberettet til amtet inden for en måned. For så vidt angår den magtanvendelse der fandt sted den 9. oktober 2004, har amtet – i henhold til den stemplede dato – modtaget indberetningen den 27. september 2004. Jeg beder Sønderjyllands Amt om at redegøre for dette forhold.

Jeg bemærker at Sønderjyllands Amt i tilsynsrapport af 1. september 2004 anfører at der har været en del indberetninger som ikke er sendt til amtet inden for den angivne tidsramme. Amtet anbefaler endvidere i rapporten at områdelederen i samarbejde med amtets skole- og specialafdeling styrker indsatsen i forhold til retningslinjer og procedurer og udvikling om hvordan indgreb i selvbestemmelsesretten kan undgås, samt at Område Midt Bo og Beskæftigelse i efteråret 2004 implementerer de nye regler på magtanvendelsesområdet.

Sønderjyllands Amt oplyste under inspektionen at amtet hidtil alene har givet en tilbagemelding på indberetningerne hvis der har vist sig u hensigtsmæssige mønstre i magtanvendelsen. Amtet har efter inspektionen telefonisk oplyst at amtet ikke har givet Skovbo og Rhedersborg tilbagemeldinger vedrørende amtets vurdering af de 10 registreringer jeg har fået kopi af. Jeg har dog efter inspektionen fra amtet modtaget eksempler på tilbagemeldinger. Af disse tilbagemeldinger – af henholdsvis 5. august 2004, 29. september 2004 og 8. oktober 2004 – fremgår det at amtet bl.a. gør bostedet opmærksom på at Skovbo og Rhedersborg bruger forældede skemaer ved registreringerne af magtanvendelse. I tilbagemeldingen af 8. oktober 2004 vurderer amtet

bl.a. at fiksering ikke er tilladt. Amtet stiller endvidere spørgsmål til bostedet vedrørende de enkelte indberetninger. For så vidt angår registreringerne som er indberettet den 27. september 2004 (og som jeg har fået kopi af), har amtet som nævnt ovenfor ikke givet nogen tilbagemeldinger vedrørende vurderingen af hver enkelt magtanvendelse. Som jeg har forstået det, følger amtet imidlertid fra 2. november 2004 en ny procedure hvorefter amtet altid kommer med en skriftlig reaktion på hver enkelt indberetning.

På baggrund af at amtet har indført en ny procedure hvor der vil ske tilbagemelding på hver enkelt indberetning, og på baggrund af at jeg, som ovenfor anført, har besluttet at jeg ikke i denne rapport vil tage stilling til om de enkelte magtanvendelser var i overensstemmelse med loven, foretager jeg mig ikke mere vedrørende spørgsmålet om Sønderjyllands Amts reaktion på hver af de 10 indberetninger som jeg har modtaget kopi af.

6.2. Om indgreb generelt

Områdelederen oplyste at boenhedernes personale arbejder meget med at undgå situationer hvor det er nødvendigt at anvende magt over for beboerne. Skovbo og Rhedersborg anvender således adfærdsmodificerende pædagogik for om muligt at undgå magtanvendelse.

Områdelederen oplyste i den forbindelse at man ikke på Skovbo og Rhedersborg har særlige problemer hvad angår beboernes personlige hygiejne. Skovbo er indrettet med meget strukturerede badeværelser hvilket medfører forudsigelighed og tryghed for den enkelte beboer. I indlæringsprocesser er det som regel tilstrækkeligt med en verbal fastholdelse i aktiviteten (for eksempel ved tandbørstning).

Personalet på Skovbo og Rhedersborg er meget opmærksomme på at undgå at låse sig fast i bestemte handlemønstre. De forsøger således hele tiden at forbedre/ændre handlemåderne over for beboerne for på den måde at undgå magtanvendelse.

Områdelederen oplyste at der er ca. 200 magtanvendelser om året, og at disse magtanvendelser stort set er fordelt på to beboere. I Sønderjyllands Amts årlige redegørelse (af 5. marts 2004) for 2003 vedrørende bl.a. magtanvendelser over for voksne personer med nedsat psykisk funktionsevne fremgår det at der i 2003 havde været 123 magtanvendelser på Skovbo. Den 15. november 2004 har jeg fra Sønderjyllands Amt modtaget en kopi af en tilbagemelding af 8. oktober 2004. Heraf fremgår det bl.a. at der i perioden 1. januar 2004 til udgangen af september 2004 er fremsendt i alt 385 indberetninger fra Område Midt Bo og Beskæftigelse. Disse indberetninger fordeler sig på i alt seks personer hvor det især er to personer der tegner sig for langt størstedelen af indberetningerne.

Sidstnævnte tal vedrører magtanvendelser på Skovbo, Rhedersborg, Skovbogård og Værkstedet Kilen. Jeg er imidlertid i tvivl om hvilke steder de nævnte 200 og de nævnte 123 registreringer vedrører. Jeg beder Område Midt Bo og Beskæftigelse redegøre nærmere herfor.

Det blev oplyst at det af og til er svært at definere hvad der er sket under magtanvendelsen, og alene beskrivelsen kan derfor føre til at en ellers lovlig magtanvendelse kommer til at fremstå som ulovlig.

7. Personaleforhold

Jeg bliver ofte under inspektioner af denne karakter mødt med bekymring for personalenormeringerne fra beboeres, beboerrepræsentanters og/eller pårørendes side. Der udtrykkes forståelse for at de ansatte gør hvad de kan, og at de ansatte ikke kan være mere end et sted ad gangen. Spørgsmålet om normeringerne influerer i høj grad på hverdagen – særligt hvis der er tale om nedskæringer. Problemer opleves især når der er sygdom blandt personalet, hvor der også skal bruges tid på at skaffe en vikar.

7.1. Normeringer og sammensætning

Som tidligere nævnt er Skovbo i 2004 normeret til 33 fuldtidsstillinger der efter det oplyste er fordelt på 65 medarbejdere; heraf er 21 ansat som timelønnede/vikarer uden fast timetal, tre er ansat i fleksjob, og to er lønnede pædagogstuderende. Rhedersborg er normeret til 13 fuldtidsstillinger der efter det oplyste dækker over 24 medarbejdere. Heraf er 14 ansat som timelønnede/vikarer uden fast timetal, og en er lønnet pædagogstuderende. Personalet består overvejende af pædagoger, men også enkelte social- og sundhedsassistenter er ansat. Blandt de øvrige ansatte er ud over områdelederen en pedel, tre kontorassistenter (heraf én på en specialordning) og fem husassistenter (heraf én på en specialordning). På Skovbogård er der i alt ansat 22 medarbejdere, heraf er syv ansat som timelønnede/vikarer uden fast timetal og én er ansat i fleksjob.

Bostedet har to vågne nattevagter samt en sovende bagvagt.

Det er en arbejdsplads der kræver en stor og vedvarende indsats af de ansatte, og efter det oplyste er det derfor ikke alle der kan klare jobbet på Skovbo, Rhedersborg og Skovbogård. Det blev oplyst at der uanset de svære arbejdsbetingelser er tale om en meget stabil og usædvanlig engageret personalegruppe.

Rekruttering af nye og kvalificerede medarbejdere har ikke hidtil været noget problem.

Sønderjyllands Amt kræver at boenhederne og Skovbogård inden ansættelse af nyt personale skal se ansøgerens straffeattest med henblik på bl.a. at tjekke om vedkommende er dømt for pædofili eller narkorelateret kriminalitet. Områdelederen afgør som udgangspunkt hvilken effekt attestens indhold skal have i det konkrete tilfælde. Hvis områdelederen er i tvivl, eller hvis personaleafdelingen i amtet er i tvivl om områdelederens vurdering, indsendes attesten til fagafdelingens kontorchef til vurdering.

Personalet er – bortset fra ledelsen, det administrative personale, pedellen og de to vågne nattevagter – fast tilknyttet en af afdelingerne. Det er vigtigt at de enkelte beboere kender de ansatte der skal tage sig af dem. Det blev oplyst at personalet på den afdeling hvor den skærmede afdeling er i brug, skiftes til at være i den skærmede del og i den åbne del af afdelingen idet det kan være psykisk hårdt at være for længe i den skærmede del.

Der er en afdelingsleder på hver af afdelingerne.

Beboerne har en fast kontaktperson og en suppleant (sekundær kontaktperson) herfor når kontaktpersonen ikke er på arbejde. Beboerne har endvidere en kontaktperson i dagbeskæftigelsen.

Det blev under inspektionen oplyst at personalet modtager megen uddannelse og supervision.

7.2. Vikarer og sygdom

Som tidligere nævnt er der et vikarkorps tilknyttet hver afdeling idet bostedet lægger stor vægt på at vikarerne kender hver enkelt beboer, og omvendt. Der er dog nogle af vikarerne der kan arbejde på tværs i huset da de er kendt i flere af afdelingerne. Vikarkorpset består i høj grad af tidligere praktikanter fra pædagogseminariet i Aabenraa. Det kan være nødvendigt at give det faste personale pålæg om at arbejde, men som hovedregel er det ikke noget problem at få fat i en vikar.

Det blev oplyst at bostedet i perioder er ramt af forholdsvis meget fravær. Der er enten tale om fravær på grund af graviditet eller andet langtidsfravær på grund af sygdom. Bostedet har ikke problemer med enkeltstående sygedage.

Det blev oplyst at mange af langtidssygemeldingerne opstår som følge af at der er tale om en meget krævende arbejdsplads. Bostedet forsøger at løse problemerne med langtidssygemeldinger ved at arbejde aktivt med supervision for at undgå sygdom.

Såfremt der opstår uplanlagt fravær (sygdom eller lignende), er det dét personale der er på arbejde, som bestemmer om der er behov for tilkald af vikar, og i bekræftende fald er det afdelingslederen der står for tilkald af vikaren. Hvis det ikke er muligt at få fat i en vikar, tager afdelingslederen selv vagten.

8. Amtets tilsynsordning

8.1. Generelt

Amtsrådet har pligt til at føre tilsyn med hvordan de amtskommunale opgaver løses. Tilsynet omfatter både indholdet af tilbuddene og den måde opgaverne udføres på. Dette fremgår af bestemmelsen i § 39 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (lovbekendtgørelse nr. 72 af 6. februar 2004 med senere ændringer).

Socialministeriets vejledning nr. 21 af 24. februar 2004 om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholder nærmere retningslinjer for hvordan tilsynsforpligtelsen skal gennemføres (punkt 332-344). Det fremgår af punkt 333 at opregningen af de forskellige facetter ved tilsynsvirksomheden ikke er udtømmende.

Ifølge punkt 334 i vejledningen er kernen i tilsynsforpligtelsen at myndighederne har pligt til at holde sig informeret om indhold og fremgangsmåde i tilbuddene samt til at forholde sig til denne information i forhold til opgaver, formål og gældende lov.

Punkt 335 i vejledningen er sålydende:

”Aktivt tilsyn

335. Det er en del af pligten til at føre tilsyn, at kommunalbestyrelsen og amtsrådet skal reagere, hvis medlemmerne får informationer om, at der er eller kan være grundlag for kritik af hjælpen.

...

Løsningen af tilsynsopgaven forudsætter, at kommunalbestyrelsen og amtsrådet – typisk gennem deres forvaltninger – er opsøgende over for eventuelle problemer. Det kan ske ved, at der fastsættes procedurer og ru-

tioner for kommunens og amtskommunens tilsynsvirksomhed, f.eks. beslutninger om, hvilke områder der løbende skal vurderes, hvilke der skal vurderes periodisk, principper for tilbagemeldinger til kommunalbestyrelse eller amtsråd.”

Amtsrådet skal således aktivt påse at borgerne og brugerne får den hjælp de har krav på, og at hjælpen har den kvalitet i udførelsen som myndigheden har besluttet at den skal have.

Det er op til det enkelte amt at beslutte hvorledes tilsynsforpligtelsen konkret skal udføres og planlægges.

Til brug for denne tilsynsforpligtelse har Sønderjyllands Amt, Uddannelses- og Socialforvaltningen samt Psykiatريفorvaltningen, udarbejdet et notat (af 26. februar 2003) med titlen ”Notat vedrørende amtets varetagelse af tilsynet med egne sociale tilbud – udvikling af et formaliseret tilsyn”. Amtet har endvidere udarbejdet en tilsynsmanual/tjekliste til brug ved de konkrete tilsynsbesøg. Jeg har modtaget kopi af begge dele.

Socialministeren har med hjemmel i servicelovens § 110a udstedt bekendtgørelse nr. 249 af 2. april 2003 om kvalitetsstandard for botilbud efter § 92 i serviceloven. Bekendtgørelsen trådte i kraft den 12. april 2003, og amtsrådene skulle senest den 1. oktober 2003 første gang fastsætte en kvalitetsstandard, jf. bekendtgørelsens § 5. Den af amtsrådet i henhold til bekendtgørelsens § 1, stk. 1, fastsatte kvalitetsstandard skal efter bekendtgørelsens § 1, stk. 2, indeholde information til borgerne om indhold, omfang og udførelsen af de ydelser amtskommunen tilbyder ved ophold i botilbud oprettet i henhold til servicelovens § 92, og dermed beskrive det serviceniveau som amtsrådet træffer beslutning om.

Bekendtgørelsen suppleres af vejledning nr. 31 af 30. april 2003 om udarbejdelse af kvalitetsstandard for botilbud efter § 92 i serviceloven. Det fremgår af indledningen til denne vejledning at standarderne skal medvirke til at gøre det gennemskueligt hvad borgerne kan forvente ud fra de politiske beslutninger amtsrådet har truffet,

herunder sammenligning af ydelsesniveauer amtskommunerne imellem. Det fremgår endvidere af vejledningen at fastsættelsen af den generelle kvalitetsstandard og udmøntningen heraf i de enkelte botilbud således kan ses som et redskab amtsrådet kan benytte som led i tilsynet. Et sådant redskab vil gøre det enklere for amtsrådet at vurdere om de enkelte tilbud lever op til det serviceniveau som amtsrådet har fastsat. Arbejdet med kvalitetsstandarderne kan dog ikke medføre indskrænkning eller anden begrænsning i tilsynet efter retssikkerhedslovens § 39.

Jeg har på Sønderjyllands Amts hjemmeside, www.sja.dk, fundet amtets generelle kvalitetsstandard af 20. januar 2004 for botilbud efter servicelovens § 92. Heraf fremgår det bl.a. at amtet – ved første revision af kvalitetsstandarderne – vil indarbejde uddybende værdier og normer for de enkelte botilbud.

Jeg beder om at blive underrettet om resultaterne af revisionen på dette område. Jeg beder endvidere om oplysning om hvornår amtet forventer at revisionen foreligger.

På hjemmesiden ligger endvidere særligt udarbejdede kvalitetsstandarder/service-deklarationer for otte af amtets bosteder, herunder Rhedersborg. Der ligger imidlertid ikke en særlig kvalitetsstandard/service-deklaration for Skovbo. På telefonisk forespørgsel har amtet bekræftet at der ikke er udarbejdet en særlig kvalitetsstandard/service-deklaration for Skovbo. Amtet oplyste samtidig, at begrundelsen herfor er at Socialministeriets ovennævnte bekendtgørelse om kvalitetsstandarder for § 92 tilbud efter amtets opfattelse ikke omfatter boliger der er opført efter lov om almene boliger, samt støttede private andelsboliger mv.

Det må således konstateres at forskellige typer boliger for voksne med betydelig og varigt nedsat funktionsevne behandles forskelligt med hensyn til krav om kvalitetsstandard. Jeg har samtidig hermed henledt Socialministeriets opmærksomhed på dette problem, og jeg har anmodet Socialministeriet om at underrette mig om hvad dette måtte give ministeriet anledning til. Jeg vil til sin tid orientere Sønderjyllands Amt om ministeriets svar.

8.2. Sønderjyllands Amts tilsynsnotat af 26. februar 2003

I det af Sønderjyllands Amt, Uddannelses- og Socialforvaltningen samt Psykiatriforvaltningen, udarbejdede tilsynsnotat af 26. februar 2003 ("Notat vedrørende amtets varetagelse af tilsynet med egne sociale tilbud – udvikling af et formaliseret tilsyn") gengives baggrunden for notatet og de gældende regler på området (retssikkerhedslovens § 39 og den dagældende vejledning hertil). Herudover opstilles der bl.a. formål med og principper for det formaliserede tilsyn. Det fremgår bl.a. af notatet at "[det] indeholder derfor forvaltningernes afgrænsning og beskrivelse af et formaliseret tilsyn. Der formuleres en række principper for tilsynet og det beskrives, hvordan disse principper skal udmøntes i praksis."

Om baggrunden for notatet fremgår bl.a. følgende:

"Amtsrådsforeningen (ARF) har siden sommeren 2001 beskæftiget sig indgående med amternes varetagelse af tilsynet med egne sociale tilbud. ARF har i notat af 10.12.2001 taget initiativ til at formulere en fælles politik på området, der forpligter de enkelte amter til at fastlægge og offentliggøre regler om planlægning og udførelse af tilsynet (bilag 1).

Uddannelses- og socialforvaltningen samt psykiatriforvaltningen ønsker med nærværende notat at sætte fokus på amtets varetagelse af tilsynet med egne sociale tilbud – herunder særligt den del af tilsynet, der ligger udenfor det løbende samarbejde med institutionerne. Der tænkes både på tilbud som amtet selv driver med egne ansatte samt tilbud, der efter aftale udføres af andre, f.eks. selvejende institutioner.

Set i lyset af de seneste års retsliggørelse på socialområdet vurderer forvaltningerne, at der er behov for at udvikle et mere formaliseret tilsyn med de sociale tilbud som supplement til det dialog- og udviklingsorienterede tilsyn der p.t. føres med amtets sociale tilbud."

Under overskriften "Formål med og principper for det formaliserede tilsyn" fremgår følgende:

"Det formaliserede tilsyn føres med det formål, at kontrollere at tilbudene lever op til kravene i den sociale lovgivning, dvs. at

- brugerne får den hjælp, som de har ret til efter loven og efter de beslutninger, som amtsrådet har truffet

- hjælpen er tilrettelagt og bliver udført på en faglig og økonomisk forsvarlig måde
- forebygge ved at gribe korrigerende ind før mindre problemer udvikler sig til alvorligere problemer.

Det er udvalgenes, forvaltningernes og de sociale tilbuds fælles interesse at udvikle et mere formaliseret tilsyn. Dermed dokumenteres, at amtet lever op til gældende lov og målsætninger for området.

Uddannelses- og socialforvaltningen og psykiatريفorvaltningen har med baggrund i ARF's udkast til en fælles politik for tilsyn formuleret følgende principper for det formaliserede tilsyn:

- at både det personale der udfører det formaliserede tilsyn, og det sociale tilbud, der modtager det særlige tilsynsbesøg, er opmærksom på 'tilsynskasketten' – dvs. at konsulent og institution er uden for det løbende samarbejde om andre emner,
- at tilsynet udføres med en vis grad af formaliseret systematik, der kan sikre en acceptabel grad af ensartet behandling af flere forskellige tilbud,
- at resultatet af tilsynet dokumenteres (skriftlighed),
- at tilsynet inddrager brugerne eller repræsentanter for brugerne direkte i tilsynet,
- at der er et krav om opfølgning, således at både brugere, pårørende og pågældende sociale tilbud får en tilbagemelding på tilsynet,
- at socialudvalget løbende informeres om resultaterne af de afholdte tilsyn mens psykiatriudvalget orienteres en gang årligt herom.

Det foreslås, at disse principper er retningsgivende for den del af tilsynet, der føres som et formaliseret tilsyn.”

Under overskriften ”Tilsynsbesøg udenfor det løbende samarbejde” fremgår følgende:

”Der indføres et særligt tilsynsbesøg, hvor formålet alene er at føre tilsyn med om det sociale tilbud lever op til kravene i retssikkerhedslovens § 39 (jvf. afsnit 2).

Tilsynsbesøgene vil være såvel uanmeldte som anmeldte. Tilsynet planlægges og tilrettelægges i samarbejde mellem den pågældende fagafdeling i USF/psykiatriforvaltningen og det sociale tilbud. Der vil blive udarbejdet en tilsynsmanual, der giver retningslinier for tilsynet, og derudover vil det være muligt at tage specifikke emner op.

Der afvikles et årligt tilsynsbesøg pr. sociale tilbud.”

Under overskriften ”Registrering og dokumentation af det førte tilsyn” fremgår følgende:

”For at sikre at tilsynet formaliseres og systematiseres skal der indenfor hvert af de sociale områder, som forvaltningerne dækker udarbejdes en tilsynsmanual der anvendes ved de særlige tilsynsbesøg.

Tilsynsmanualen er retningsgivende. Der er dog mulighed for, at der kan fokuseres på særlige emner eller problemstillinger afhængigt af, hvad der vurderes at være behov for.

...

Manualen skal som minimum indeholde stikord til en beskrivelse og vurdering af,

- målgruppen
- brugernes muligheder for indflydelse på egen hverdag
- magtanvendelser, vold (bruger/personale, bruger/bruger)
- tilbudets tilgang til brugerne (hvilket menneskesyn ligger bag personalets tilgang til brugerne, ses de som individer med individuelle behov, ønsker og rettigheder, behandles de med respekt og omsorg etc.)
- sundhedsmæssige forhold
- de fysiske rammer
- indholdet i hverdagen – modsvarer/imødekommer det brugernes behov.”

Jeg har fra Sønderjyllands Amt fået tilsendt kopi af amtets meget omfattende og tilbunds gående tilsynsmanual. Heraf fremgår det at tilsynet omfatter bl.a. handleplaner, forholdet mellem personalesammensætning og brugersammensætning, brugernes/pårørendes medindflydelse, samarbejdet med kommunen mv., administration af beboeraftaler vedrørende især beboernes økonomi, magtanvendelse, sundhedsmæssige forhold og de fysiske rammer.

Som jeg oplyste under inspektionen, har Folketingets Ombudsmand i inspektionsrapport af 11. august 2003 om inspektionen den 12. maj 2003 af bostedet Bramsnæs vig udtalt følgende:

”Som jeg gjorde opmærksom på under inspektionen, er det ikke uproblematisk at den samme konsulent (de samme to konsulenter) som indgår i det daglige samarbejde, også fører tilsyn med bostedet efter retssikkerhedslovens § 39. Denne vurdering bygger på det forhold at et løbende samarbejde – som utvivlsomt er nødvendigt og meget nyttigt – næppe kan undgå at kompromittere tilsynsmyndighedens uafhængighed. Det er væsentligt for begge parter – både bostedet og amtet – at der under et tilsynsbesøg er klare retningslinjer og klarhed over hvem der undersøger og hvem der undersøges. Jeg er naturligvis opmærksom på at Roskilde Amt er et mindre amt, og at de ansatte på dette område derfor kender hinanden i større omfang end dette er tilfældet i større forvaltninger. Jeg er også opmærksom på at amtet under et eventuelt skærpet tilsyn (niveau 3) nedsætter en til lejligheden sammensat gruppe på tværs af de tre fagområder på Social- og Sundhedsforvaltningens område.

Når den konsulent der står for den daglige kontakt også varetager tilsynet med det pågældende bosted, kommer konsulenten i et vist omfang til at undersøge sig selv. Konsulenten har løbende vejledt og bistået bostedet med forhold der indgår i tilsynet og kan derfor vanskeligt karakteriseres som uafhængig. Konsulenten kan vanskeligt undgå at blive medansvarlig for forholdene på bostedet – i hvert fald for så vidt angår de forhold som konsulenten er blevet bedt om råd om. Gennemførelse af tilsynsbesøg på et bosted som konsulenten kender godt og dagligt har kontakt med, forudsætter efter min opfattelse klarhed over hvilken ”rolle” konsulenten har hvornår. Denne klarhed er vanskelig at opnå.

Tilsynet på voksenområdet i Roskilde Amt varetages som det fremgår af de to samme pædagogiske konsulenter der varetager det daglige samarbejde. Man kunne overveje at lade den konsulent der ikke har den daglige kontakt med det pågældende bosted gennemføre tilsynsbesøget, men dette gør efter min opfattelse ikke uafhængigheden meget større, idet den ene kollega så kommer til at undersøge den anden.

Efter min opfattelse kunne Roskilde Amt overveje at lade en udenforstående person (evt. fra en anden afdeling i forvaltningen) forestå tilsynsbesøgene. Jeg er opmærksom på at dette forudsætter at den pågældende har et godt kendskab til området.”

Jeg har noteret mig at Sønderjyllands Amt i tilsynsnotatet af 26. februar 2003 har gjort sig lignende inhabilitetsovervejelser.

Jeg fik under inspektionen oplyst at den konsulent fra amtet der har den daglige kontakt med Område Midt Bo og Beskæftigelse, foretager tilsynsbesøgene sammen med blandt andre en anden amtslig konsulent der ikke kender bostederne. Jeg fik endvidere oplyst at ledelsen i den relevante amtslige fagafdeling læser rapporten og diskuterer konklusionerne før udsendelse af rapporten.

Som jeg oplyste under inspektionen, mener jeg at amtet bør organisere tilsynet på den måde at det ikke er den konsulent med den daglige kontakt der udarbejder tilsynsrapportens konklusioner og resultater og i øvrigt er ansvarlig for tilsynet.

Af tilsynsnotatet af 26. februar 2003 fremgår det at der afvikles et tilsynsbesøg om året i hvert bosted i amtet. Jeg fik under inspektionen oplyst at denne målsætning endnu ikke opfyldes. Tilsynsvirksomheden indledtes således sommeren 2003, og amtet har endnu ikke foretaget tilsyn i alle bosteder i amtet. Amtets repræsentanter anførte i tilknytning til dette at amtet er i tvivl om hvor meget tilsynet skal omfatte, idet det kræver mange ressourcer at foretage et fuldstændigt tilsyn. Det fremgår således af tilsynsrapporten af 1. september 2004 at Sønderjyllands Amt ved tilsyn af Område Midt Bo og Beskæftigelse ikke besøgte Rhedersborg.

Som jeg oplyste under inspektionen, mener jeg at amtet ved det første tilsyn af det enkelte bosted bør være meget grundig og tilstræbe at få et dækkende billede af hele bostedet, herunder diverse afdelinger mv. Ved de efterfølgende tilsyn kan amtet tage udgangspunkt i den allerede foreliggende tilsynsrapport med den opfølgning der er sket og eventuelt nøjes med at have opmærksomheden rettet mod nogle bestemte forhold – herunder sådanne forhold som ved det oprindelige tilsyn viste sig problematiske. Jeg anbefaler amtet at overveje denne fremgangsmåde.

Jeg beder amtet udtale sig om udsigten til at målsætningen om et årligt tilsynsbesøg nås.

Om opfølgning på tilsyn fremgår bl.a. følgende af tilsynsnotatet:

”På baggrund af tilsynsbesøget udarbejdes der en tilsynsrapport. Tilsynsrapporten skal indeholde en beskrivelse og vurdering af de forhold der berøres i tilsynsmanualen. For at arbejdet hermed skal være så lidt ressourcekrævende som muligt, er det vigtigt at sikre et systematisk forarbejde i form af en systematisk indsamling af skriftlige data.

Tilsynsrapporten sendes efterfølgende til det sociale tilbud, der har mulighed for at komme med bemærkninger til rapporten. Tilsynsrapporten kan efterfølgende tages op på personalemøder, møder med brugerne samt møder i de sociale tilbuds kontaktråd/bestyrelser og kan f.eks. danne udgangspunkt for, at der sættes fokus på nye udviklingsområder eller at der ændres på måder ’at gøre tingene på’.”

Efter min anmodning under inspektionen har Sønderjyllands Amt i brev af 1. november 2004 redegjort for hvornår og hvordan der bliver fulgt op på anbefalingerne i de tilsynsrapporter der udarbejdes efter amtets tilsynsbesøg på amtets sociale tilbud på det sociale område. Heraf fremgår følgende:

”Opfølgningen på et tilsynsbesøg/en tilsynsrapport sker på initiativ af forvaltningen i form af et opfølgningsmøde med ledelse og medarbejderrepræsentanter i det pågældende sociale tilbud. I opfølgningsmødet deltager fra forvaltningens side altid den konsulent, som er knyttet til det pågældende område. Afhængig af karakteren og omfanget af tilsynsrapportens anbefalinger deltager desuden et af tilsynsholdets medlemmer og eventuelt en ledelsesrepræsentant fra forvaltningen.

Intervaller mellem det formaliserede tilsynsbesøg og opfølgningsmødet afhænger ligeledes af karakteren og omfanget af tilsynsrapportens anbefalinger.

Opfølgningsmødet danner grundlag for en vurdering i forvaltningen af, om der er behov for yderligere opfølgning inden næste årlige formaliserede tilsynsbesøg.

Forløbet for det netop gennemførte tilsyn på Område Midt – Bo og Beskæftigelse er som følger:

23.08.04: Tilsynsbesøg gennemført

05.10.04: Tilsynsrapport forelagt amtets socialudvalg.

09.12.04: Opfølgningsmøde mellem områdekonsulenten og et af tilsynsholdets medlemmer fra forvaltningen og ledelse og medarbejderrepræsentanter i Område Midt – Bo og Beskæftigelse.

Herefter: Vurdering af, om der er behov for yderligere opfølgning inden næste årlige formaliserede tilsynsbesøg.”

I Sønderjyllands Amts bemærkninger af 18. januar 2005 har amtet tilføjet at referatet den 1. september 2004 blev sendt til områdelederen for Område Midt således at denne kunne komme med sine kommentarer og bemærkninger hertil.

Som det fremgår af amtets brev af 1. november 2004, afholdes et opfølgningsmøde mellem områdekonsulenten, ledelse og medarbejderrepræsentanter for bostedet samt eventuelt et af tilsynsholdets medlemmer og en ledelsesrepræsentant fra amtet. Opfølgningsmødet danner grundlag for en vurdering i forvaltningen af om der er behov for yderligere opfølgning inden næste årlige formaliserede tilsynsbesøg.

Idet jeg går ud fra at Sønderjyllands Amt med denne procedure sikrer sig at bostedet følger op på amtets anbefalinger, foretager jeg mig ikke noget vedrørende dette spørgsmål.

8.3. Tilsynsbesøg foretaget på Område Midt Bo og Beskæftigelse den 23. august 2004

Blandt det materiale jeg modtog forud for inspektionen, er – som nævnt – en tilsynsrapport af 1. september 2004 om et tilsynsbesøg foretaget på Område Midt Bo og Beskæftigelse den 23. august 2004.

Områdelederen for Område Midt Bo og Beskæftigelse oplyste under inspektionen at ledelsen og personalet er meget tilfredse med amtets tilsyn. Det er positivt at nogen udefra kommer og vurderer deres arbejde – især fordi tilsynsholdet har erfaring fra andre, lignende steder.

Efter min opfattelse er tilsynsrapporten af 1. september 2004 om amtets tilsynsbesøg den 23. august 2004 meget dækkende og operativ i forhold til de anbefalinger amtet giver.

Jeg beder Område Midt Bo og Beskæftigelse og Sønderjyllands Amt oplyse om den omtalte tilsynsrapport af 1. september 2004 indtil videre konkret har ført til ændringer på bostedet og i dagbeskæftigelserne.

9. Opfølgning

Som det fremgår af de enkelte punkter ovenfor, har jeg i flere tilfælde bedt Skovbo/Rhedersborg og/eller Sønderjyllands Amt om nærmere oplysninger mv. vedrørende forskellige forhold. Jeg beder om at disse oplysninger mv. fra bostedet sendes gennem Sønderjyllands Amt for at amtet kan få lejlighed til at kommentere det som bostedet anfører.

10. Underretning

Denne rapport sendes til Område Midt Bo og Beskæftigelse, Sønderjyllands Amt, Folketingets Retsudvalg, Center for Ligebehandling af Handicappede og boenhedernes fælles kontaktråd.

Lennart Frandsen
Inspektionschef